

Oponentský posudek diplomové práce
Petra Šmůly

Demokratický deficit Evropské unie

Evropský parlament v legislativním procesu EU
– srovnání s postavením Spolkového sněmu

(rozsah vlastní práce 71 stran, dále tabulka, seznam zkratk, seznam použité literatury, včetně dokumentů, judikatury, legislativních pramenů, Resumé (Summary), klíčová slova. Celkem 84 stran)

Autor diplomové práce Petr Šmůla si pro svoji diplomovou práci zvolil svrchovaně aktuální téma – příští rok budou volby do Evropského parlamentu a lze očekávat další pokles volební účasti – do značné míry snad také proto, že je tu „případně“ (P.Š.) onen „demokratický deficit“. Diplomant tedy tuto zjevně nadužívanou charakteristiku nepřijímá nekriticky, jako bez diskuze danou, a hledá, zda a jak je možné ji potvrdit, relativizovat či vyvrátit.

Úvodem správně zdůrazňuje, že odpověď na otázku po „deficitu“ vyžaduje nejdříve shodu na tom, čím EU je, a hlavně kam směřuje. Konstatuje, že to druhé není vůbec jasné. Myslí si autor, že by to mělo být „jasné“? Co se tím „jasné“ může myslet? Není naopak tichá dohoda o neexistenci „evropské finality“, ba o nežádoucnosti snahy dobírat se jí, jedinou rozumnou, totiž nesvazující možností, otevřenou nepředvídatelné budoucností?

Oceňuji, že autor na začátku práce jasně formuluje svoji hypotézu a předem vysvětluje strukturu své práce.

Důkladně pak seznamuje čtenáře s několika výraznými teoretiky evropské integrace, kteří mají na „deficit“, resp. na jeho existenci či neexistenci, rozdílné názory, včetně názorů těch, které deficit popírají či přijímají jej jako něco, co nejen není na závalu, ale co existenci EU možná vůbec umožňuje (A. Moravscik a G. Majone), mj. s poukazem na to, že EU téměř nerozhoduje o politikách, které občané členských států pokládají za ty nejdůležitější a nejsrozumitelnější (vzdělání, zdravotnictví, sociální

politika). A že rozděluje prostředky, které jsou – vzhledem k rozpočtům členských států – vlastně minimální.

Demokratický deficit spojuje autor s malou mírou „politizace“ rozhodování v Unii, což vede k tomu, že takové technicistní rozhodování nedokáže vzbudit dostatečný zájem občanů členských států, a tedy voličů do EP. Tato malá míra politizace souvisí podle autora s tím, že v rozhodování orgánů EU převažuje „nepolitické“, regulativní a distributivní (tedy nikoli redistributivní, „politické“) rozhodování.

Jestli diplomantovi dobře rozumím, kýženou(?) politizaci ani v delší časové perspektivě nespojuje s možností vzniku celoevropských politických stran, a tedy se standardní soutěží těchto stran o politickou moc a vedení. Ostatně ani oponent nepokládá tuto možnost za reálnou. Je ovšem malá míra politizace vadou, anebo možností, jak Unii vůbec udržet při životě, pokládáme-li ji za užitečnou? Chybí tedy demokracie, anebo spíše závažné otázky, které Unie rozhoduje? Autor přesvědčuje o tom, že to není jedno a to samé.

Nevyřčená otázka v titulu práce však zůstává nerozhodnutá, a ani srovnáváním se nepřiblížíme k odpovědi na otázku, co s oním „deficitem zájmu“, spíše než s deficitem demokracie, napříště dělat. Ledaže se spolu s některými teoretiky rozhodneme, že o ten druhý deficit vlastně nejde, anebo že není vadou, protože EU je institucí sui generis a takovou zůstane i v budoucnosti.

Diplomant dochází k názoru, že možnou, jakkoli jen přibližnou odpověď na otázku po realitě či míře „deficitu“, lze získat srovnáním. Ovšem i to platí jen za předpokladu, že právě existuje ona shoda na tom, čím Unie je, resp. má být. Takováto shoda však neexistuje. Ostatně ani diplomant k otázce „finality“ nezaujímá (vcelku pochopitelně) žádné silné stanovisko.

Otázka tedy je, zda je vůbec jakékoli srovnání Unie s jinými „parlamentními systémy“ možné a užitečné. To ovšem není výtkou autorovi, naopak, je třeba ocenit, že tuto možnost, tuto cestu k porozumění fungování EU a její popularity tak důkladně prozkoumal.

Diplomant pak volí srovnávání se „parlamentem“ SRN a do tohoto srovnávání položil i co do kvantity těžiště své práce. Třeba uznat, že vzhledem k federální struktuře tohoto státu je to zřejmě nejsmysluplnější srovnání. Autor tu osvědčil mimořádnou

zasvěcenost do procedur rozhodování jak v EU (v jejím vývoji), tak i ve Spolkové republice. Samotné změny procedur unijního rozhodování, i kdyby se přiblížily těm v SRN, by patrně údajný evropský deficit neodstranily - tak alespoň čtu diplomantovu práci.

x

Vytýkám autorovi velmi dnes rozšířený nešvar, spočívající v nadužívání slova „legislativa“. To i u něj jednou znamená zákon, jindy celé zákonodárství a ještě jindy proces tvorby zákonů. Také často orgán parlamentního typu.

Práce je psána srozumitelným jazykem, stylisticky je na úrovni. Je sdělná a inspirující. Autor se však nevyvaroval pravopisných chyb, bohužel nejen v interpunkci (čárky).

Navrhuji, aby průběh obhajoby rozhodl, zda komise ocení práci buď jako velmi dobrou nebo výbornou. Pokud bych hlasoval pro výborné hodnocení, pak mj. i za odvahu pustit se, řečeno s nadsázkou, do řešení neřešitelného.

V Praze, 26.9.2013

Doc. Petr Pithart